

4. Мацевко Т. М. Психологічні особливості розвитку управлінської компетентності майбутніх магістрів військового профілю: дис.... кандидата психол. наук: 19.00.09 / Мацевко Тарас Михайлович. - К., - 220 с.
5. Свистун В.І. Теорія і практика підготовки майбутніх фахівців аграрної галузі до управлінської діяльності. 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти. Автореф. дис. на здобуття наукового ступеня докт. пед. наук. - Київ – 2007. - 50 с.
6. Уліч В.Л. Педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів до управлінської діяльності: дис.... кандидата педагог. наук: 13.00.04 / Уліч Віктор Леонідович. - Хм., 2007. - 229 с.

This paper deals the problem of the structure of management, the definition of preparedness of management master technical skills in professional activity, drawing attention to the peculiarities of the formation of preparedness of management in higher technical school. Scientific search focused on the analysis of educational issues and identifying key aspects of this process in a technical university.

Key words: administrative activity, MSc, Technical University.

УДК 378+374.7(494):316.74:81

Черток Л. П.

ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖКУЛЬТУРНОГО ПІДХОДУ В СИСТЕМУ ВИЩОЇ ТА НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ШВЕЙЦАРІЇ

Культурно-етнічні та національні особливості сучасної Швейцарії накладають відбиток на організацію та зміст системи освіти, одним із основних напрямів якої є міжкультурний підхід.

Міжкультурний підхід у підготовці педагогічних кадрів у Швейцарії реалізується шляхом впровадження у навчальні програми курсу «Педагогіка міжкультурного спілкування», який, починаючи з 2006 року, викладається як обов'язковий (більшість вищих педагогічних шкіл), факультативний, в якості предмета на вибір, або модуля, що входить до складу інших дисциплін.

Ключові слова: культурна і мовна множинність, міжкультурний підхід в освіті, педагогіка міжкультурного спілкування.

Аналіз західних, зокрема швейцарських, публікацій з проблем освіти та виховання свідчить про особливу увагу дослідників і практиків до міжкультурного аспекту освіти, в основу якого покладено поняття взаємодії культур як динамічного процесу [1].

Інтерес дослідників до проблем мовної й культурної множинності зумовлений культурно-етнічними й національними особливостями сучасної Швейцарії, які накладають відбиток на організацію й зміст системи освіти. До таких особливостей належать: 1) явища минулих і сучасних міграцій, унаслідок яких соціокультурна і мовна множинності стали характерними для обов'язкової швейцарської школи; 2) Швейцарія є офіційно багатокультурною і багатомовною країною й намагається все більше розвивати міжкультурність на національному рівні; 3) вільне переміщення громадян і змішання мов; у своєму професійному й соціальному житті швейцарці все частіше зіштовхуються з міжнародними відносинами, з впливом різних культур, з відкриттям кордонів у Європі й відкритістю всьому світу. У зв'язку з цим школа має дати кожному учневі можливість засвоїти культурні і мовні знання й поведінку, які йому дозволять бути дієвою особою й громадянином світу, що постійно змінюється.

Ці три характеристики культурної і мовної множинності у Швейцарії важливі для визначення мети освіти, для змісту навчальних програм і для організації освіти. З цих позицій школа має прийняти, на думку дослідників, новий напрям в освіті, що стосується всіх учнів, і ці проблеми повинні втілитися у програмах підготовки викладачів [4, с. 5–10].

Підготовка викладачів із позиції міжкультурного підходу ставить перед собою такі завдання:

- 1) спонукати педагогів відходити від їхніх культурних забобонів (змінити ставлення);
- 2) забезпечити викладачам відповідну підготовку за загальною методикою викладання (професійні прийоми й методи застосування інтегративних підходів та індивідуальних підходів у мультикультурних класах);
- 3) заохочувати співробітництво з батьками, викладачами національної мови й викладачами рідних для учня мови й культури, усіма особами, відповідальними за виховання/освіту дітей;
- 4) розвивати відкритість щодо різних культур у викладанні різних дисциплін;
- 5) заохочувати одержання двомовної кваліфікації (заходи по забезпеченню мовної підтримки вивчення другої мови, також як і знання мови й культури рідних для учня).

Основні методи й технології впровадження міжкультурного підходу в підготовку викладачів, розроблені в західноєвропейських освітніх закладах [7, с. 247–252] (наприклад, в університеті Цюріха), представлено в такий спосіб.

1. Зміна відносин – це головна мета, що ставить перед собою впровадження міжкультурного підходу в підготовку викладачів. Крім навчальних поїздок (країною або за кордон), потрібно знайти інші форми міжкультурних контактів. Підготовка викладачів має використати досвід підготовки соціальних працівників.
2. Основні положення міжкультурного підходу мають бути включені в курси педагогіки й психології, які відвідують усі студенти (зразки тем: соціалізація й пошуки національної самобутності у дітей іноземного походження, сучасна ситуація у школі, педагогічні концепти й моделі мультикультурних класів). Крім цього, міжкультурний підхід вводиться до курсів методики викладання мов (білінгвізм, вивчення другої мови, методика викладання іноземних мов, вивчення рідної мови) [7, с. 250].
3. Міжкультурний підхід має бути невід'ємною частиною практичної підготовки (педагогічна практика, стажування й практичні курси викладання). Повинна заохочуватися робота у співробітництві – розробка проектів разом із батьками, викладачами іноземних мов і викладачами рідних для учня мови й культури; добір інформації для батьків-мігрантів; спільні заняття з викладачами рідних для учня мови й культури.
4. Підготовка викладачів вищих навчальних закладів є базою підготовки студентів педагогічних вищих навчальних закладів з позиції міжкультурного підходу. Необхідно розробити інтенсивний курс „Вступ до міжкультурного підходу до викладання”, більш того Вищі Педагогічні Школи зобов'язані постійно інформувати викладачів вищих навчальних закладів (викладачів Вищих Педагогічних Шкіл, викладачів, що керують педагогічною практикою, що викладають практичні курси) про наявність такого курсу і розподілити завдання, які необхідно виконувати в межах семінарів-конференцій і курсів неперервної освіти.
5. Розробити положення, що дозволило б представникам культурних меншостей мати більш вільний доступ до професії викладача. Розумна пропорція цих меншин, у середовищі викладачів і студентів, сприяла б міжкультурній освіті в ході повсякденного навчання. Наприклад, у багатьох комунах Швейцарії присутність югославських або турецьких викладачів дозволило б створити більш тісні зв'язки з відповідними громадами мігрантів.
6. Міжкультурний підхід має бути впроваджений і в програми неперервної освіти, де проблеми виховання й навчання дітей із культурних меншостей будуть розглядатися разом із проблемою виховання й навчання всіх дітей усіма викладачами, а не тільки „фахівцями” у цій галузі [7, с. 247–252].

Проте, як показує дослідження „Включення аспекту культурної і мовної множинності в базову й неперервну освіту викладачів початкової школи в чотирьох мовних регіонах Швейцарії”, проведене в межах програми „Ефективність наших освітніх систем” Швейцарського Національного фонду наукових досліджень, аспект культурної і мовної множинності

залишався тривалий час у більшості інститутів підготовки вчителів початкової школи на другому плані, тобто мав статус предмета на вибір або факультативу (станом на 1999 рік). І хоча існує багато теоретичних розробок, що беруть до уваги аспект культурної і мовної множинності (міжкультурна педагогіка; викладання в гетерогенних класах; прийняття інаковості; антирасистське виховання; мультиперспективність як дидактичний підхід; розвиток плюрілінгвізму), все ж, ці розробки мають у багатьох випадках спеціальний характер (пов'язаний тільки із викладанням дітям мігрантів і сфокусований на екзотиці й конфліктах із іншими культурами) і часто їх впровадження до програм залежить від особистої ініціативи викладача без офіційного прийняття цього напрямку педагогічною установою [4, с. 5].

Аналіз результатів анкетування, проведеного за завданням КДНО, або в межах наукових досліджень [3] свідчить, що ще на кінець 90-х років у вищих навчальних закладах Швейцарії, що готують викладачів, за винятком декількох вищих навчальних закладів (наприклад, університет Цюріха), аспекти культурної і мовної множинності й міжкультурної педагогіки не вважаються пріоритетними й мають маргінальний статус. Таке положення характерне також на той період, і для неперервної освіти, де курси із зазначених аспектів є або вузько спрямованими, тобто націленими на заповнення пробілів у знаннях учнів (компенсаторна педагогіка), або носять занадто загальний характер, не пов'язаний із конкретними завданнями викладачів.

Положення з викладанням аспекту мовної й культурної множинності й міжкультурної педагогіки почало мінятися після 2000 року внаслідок енергійних заходів Конференції директорів (КДНО) стосовно впровадження означених аспектів у освіту. Починаючи з 90-х років, вона проводить активну роботу з упровадження в педагогічні вищі навчальні заклади країни програми підготовки викладачів із курсу „Педагогіка міжкультурного спілкування”.

У 2000 році в Берні опубліковано звіт робочої групи при КДНО з проблем викладання педагогіки міжкультурного спілкування у вищих навчальних закладах Швейцарії, який є одночасно синтезом існуючих на той час напрацювань у галузі підготовки викладачів у школах із гетерогенним складом учнів і керівництвом для викладачів вищих навчальних закладів, для різних політичних інстанцій, а також для викладачів дошкільної, початкової і середньої освіти. У цьому звіті, названому „Підготовка викладачів на засадах міжкультурного підходу” [5] подається визначення „Педагогіки міжкультурного спілкування” (ПМС), яке виносить на обговорення поряд із іншими питаннями, що мають відношення до викладання цієї дисципліни у вищих педагогічних школах (ВПШ).

У звіті пропонуються сім принципів включення „Педагогіки міжкультурного спілкування” у підготовку викладачів.

1. Підготовка викладачів із „Педагогіки міжкультурного спілкування” має бути включена до переліку обов'язкових предметів із складанням іспиту. У кожному вищому навчальному закладі призначається відповідальний за викладання цього курсу, який перебуває в контакт з кантональними і міжкантональними педагогічними відділами, які займаються проблемами Педагогіки міжкультурного спілкування.
2. Основний курс „Педагогіки міжкультурного спілкування” викладається у межах базової освіти, а неперервна освіта пропонує можливість поглибити цю галузь і в ній удосконалюватися.
3. Викладання „Педагогіки міжкультурного спілкування” проводиться як у межах спеціальних курсів, а також може бути введено в різні предмети, зокрема, методіку викладання дисциплін, психологію, педагогіку.
4. Підготовка з „Педагогіки міжкультурного спілкування” проводиться спеціалістами в цій галузі. Для включення „Педагогіки міжкультурного спілкування” в різні дисципліни викладачі проходять курс підготовки у межах неперервної освіти.
5. Надбання теоретичних знань і практичних навичок, також як вироблення власної точки зору і ставлення, мають тісно пов'язуватися між собою. Розвиток властивості діяти має базуватися на сукупності практичного досвіду, надбаного під час навчання у вищому навчальному закладі.

6. Уведення поняття „інакшості” в освіту: замість того, щоб шукати і спостерігати за іноземцем за межами вищого навчального закладу, потрібно створювати умови в стінах самих вищих навчальних закладів для вивчення явищ гетерогенності та культурного плюралізму.
7. Розвиток прикладних досліджень із „Педагогіки міжкультурного спілкування” в майбутніх вищих педагогічних школах (зазначимо, що ВПШ створено у Швейцарії в 2002 році) [2].

Після публікації набору документів про підготовку викладачів із урахуванням міжкультурного підходу, стало здійснюватися детальне планування цього нового напрямку в навчанні викладачів. З'явилися нові заклади з підготовки викладачів – Вищі педагогічні школи, апробовано і введено в життя перші концепти „Педагогіки міжкультурного спілкування”. У зв'язку з цим Швейцарська Конференція ректорів вищих педагогічних шкіл доручила у 2006 році робочій групі, що складалася зі спеціалістів із проблем педагогіки міжкультурного спілкування, зібрати кращі знахідки в галузі впровадження педагогіки міжкультурного спілкування у вищі навчальні заклади при базовій і неперервній підготовці викладачів.

Сьогодні викладання курсу „Педагогіка міжкультурного спілкування” має у швейцарських вищих закладах педагогічного профілю різний статус: воно може бути обов'язковим предметом навчальної програми, предметом на вибір, або факультативним. При обов'язковому викладанні ПМС кількість годин може коливати між 10 і 450 годинами, залежно від вищого педагогічного закладу. Ця максимальна кількість годин зареєстрована у навчальній програмі вищої педагогічної Північно-Західної школи Швейцарії (м. Солер – Soleure).

Якщо курс ПМС має статус предмета на вибір, то кількість годин сягає приблизно 900 на весь курс навчання у вищому педагогічному закладі (Вища педагогічна школа м. Люцерн, Вища педагогічна школа м. Зуг) при цьому мінімальна кількість годин на цей курс дорівнює 40–50 годин (вищі Педагогічні Північно-Західні школи міст Базель та Аарау, Вища педагогічна школа м. Фрибург). Коли „Педагогіка міжкультурного спілкування” викладається як факультативний предмет, кількість годин становить приблизно 20–85 годин).

При викладанні ПМС у якості модуля, що входить до складу інших дисциплін та викладається як невід'ємна частина цих дисциплін, кількість годин коливається від однієї до сьоми годин (Вищі педагогічні школи міст Базель, Фрибург, Валіс, Люцерн та міста Солер, Зуг відповідно). Коли ж тематика ПМС вводиться в якусь дисципліну в ексклюзивному порядку, кількість годин може сягати 15-ти годинам максимально та однієї години мінімально (відповідно Вища педагогічна Північно-Західна школа м. Лієсталь та Вища педагогічна школа регіонів Берна, Жюри та Ньюшателя).

Підводячи підсумки викладанню педагогіки міжкультурного спілкування у Вищих педагогічних закладах Швейцарії, зазначимо, що з 28 закладів, які готують учителів, 18 мають типові наскрізні програми курсу „Педагогіки міжкультурного спілкування”, яка включена до обов'язкових дисциплін. Кількість годин курсу ПМС при цьому варіюється залежно від педагогічного закладу: від 20 годин (Вища педагогічна школа регіонів Берна, Жюри та Ньюшателя) до 220 годин (м. Берн), 245 годин (м. Цюріх) та 450 годин (м. Солер). Відповідальність за викладання ПМС, планування, розвиток та наукові дослідження в галузі „Педагогіки міжкультурного спілкування” доручена Інститутам досліджень та розвитку при педагогічних закладах, дирекції факультету, керівництву проекту та спеціально призначеній особі або групі осіб, які керують відділеннями, секціями або модулями „Педагогіки міжкультурного спілкування” залежно від статусу цього курсу.

Щодо викладання педагогіки міжкультурного спілкування у закладах вищої педагогічної освіти зазначимо, що на відділеннях неперервної освіти при двох вищих педагогічних школах (м. Берн і м. Аргові) існують робочі групи, які відповідають за планування, розвиток

та реалізацію послуг, що надає неперервна освіта у галузі ПМС. Її запровадження у програми підготовки викладачів у рамках системи неперервної освіти Швейцарії знаходиться на етапі становлення і не має ще закінченого характеру [6].

Отже, педагогіка міжкультурного спілкування є засобом запровадження діалогу культур у підготовку та підвищення кваліфікації викладачів Швейцарії у межах міжкультурної освіти. Впровадження діалогу культур в освітню систему Швейцарії на базі проблематики, запропонованої в курсі „Педагогіки міжкультурного спілкування” педагогічних закладів, успішно розвивається. Основні способи реалізації означеного процесу, такі як обов’язковість курсу „Педагогіки міжкультурного спілкування”, його виокремлення в окрему спеціальну дисципліну, обов’язковість включення тематики ПМС до програм інших дисциплін (наприклад, таких гуманітарних дисциплін, як психологія, філософія, культурологія, методика викладання, загальна педагогіка, іноземні мови), регулярний контроль кількості та якості викладання „Педагогіки міжкультурного спілкування”, підготовка спеціалістів із проблем цієї дисципліни, залучення для її читання представників державних, громадських закладів, що спеціалізуються з цих проблем – можуть бути рекомендовані педагогічним вищим навчальним закладам та університетам України, де готують майбутніх учителів.

Список використаних джерел

1. Черток Л. П. Діалог культур у післядипломній гуманітарній освіті Швейцарії: дис.... канд. пед. наук:13.00.01//Л.П.Черток. - Ялта, 2011.- 170 с.
2. Черток Л. П. Особливості реалізації принципу діалогу культур у підготовці викладачів у Швейцарії / Л. П. Черток // Науковий вісник Чернівецького університету. Вип. 451. Педагогіка та психологія. – Чернівці : ЧНУ, 2009. – С. 194–202.
3. Allemann-Ghionda, C., de Goumoens, C., Perregaux, C. (1999). Formation des enseignants et pluralité linguistique et culturelle : entre ouvertures et resistances. Rapport de valorisation. Direction du programme national de recherche 33(PNR 33), Berne. Centre suisse de coordination pour la recherche en éducation (CSRE), Aarau. – 32 p.
4. Allemann-Ghionda, C., de Goumoens, C., Perregaux, C., (1999c). Curriculum de la formation des enseignants et la pluralité culturelle et linguistique Direction du programme national de recherche 33(PNR 33), Berne. Centre suisse de coordination pour la recherche en éducation (CSRE), Aarau, Université de Berne et Geneve, décembre. – 47 p.
5. Kubler, C., Rapport national de la Suisse : Le développement de l'éducation / formation au cours de la dernière décennie du XXe siècle, rédigé sur mandat de la Conférence suisse des directeurs cantonaux de l'instruction publique (CDIP); UNESCO, Bureau international d'éducation BIE, Conférence internationale de l'éducation 2001 Genève; Berne, juillet 2001. – 116 p.
6. Sieber, P., Bischoff, S. Rapport „Examen de la situation actuelle de la pédagogie interculturelle au sein des hautes écoles pédagogiques et des établissements de formation des enseignants de Suisse”, adopté par l'Assemblée plénière de la COHEP le 14/15 novembre 2007. – COHEP, novembre 2007, COHEP, Thunstrasse 43 a. – CH-3005 Bern. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.cohep.ch.
7. Truniger, M. La pédagogie interculturelle dans la formation des enseignants. Evolution dans le canton de Zurich. In: Poglia, E., Perret-Clermont, A.N., Gretler, A., et Dasen, P.(eds). Pluralité culturelle et éducation en Suisse. Etre Migrant II. – Berne : Lang, 1995. – P. 247–252.

The intercultural approach in teachers training in Switzerland is fulfilled by the introduction of the course “Pedagogy of Intercultural Communication” in the curricula. Since 2006 this course is either obligatory (in the majority of Teacher Training colleges) or optional, or is taught as one of the subjects by choice, or a module as a part of other courses.

Key words: cultural and language plurality, intercultural approach in education, pedagogy of intercultural communication.